

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE JURIDICE**

Cu titlu de manuscris
CZU: 343.222:343.61

BERDILO Rodica

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU OMORUL
SĂVÂRȘIT ÎN STARE DE AFECT**

REZUMAT

Specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Autor: _____

Conducător de doctorat: _____ STATI Vitalie, doctor în drept,
conferențiar universitar

Comisia de îndrumare: _____ MORARU Victor, doctor
în drept, profesor universitar

_____ COPEȚCHI Stanislav, doctor
în drept, conferențiar universitar

_____ GÎRLA Lilia, doctor în drept,
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale de Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova

Autor:

Berdilo Rodica

Conducător de doctorat:

Stati Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Comisia de doctorat:

Președintele comisiei: BRÎNZA Serghei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Conducătorul de doctorat: STATI Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali: GRECU Raisa, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

BUJOR Valeriu, doctor în drept, profesor universitar

GÎRLA Lilia, doctor în drept, conferențiar universitar

Secretarul

comisiei de doctorat: EȘANU Adriana, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc pe 23 octombrie 2021, ora 14.00, în sala 119, blocul II al Universității de Stat din Moldova (mun. Chișinău, str. Mihail Kogălniceanu, 67).

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate pe pagina web a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova (<http://drept.usm.md>).

Autor _____ BERDILO Rodica

Secretarul comisiei de doctorat _____ EȘANU Adriana

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Conform art. 146 CP RM, „omorul săvârșit în stare de afect survenită în mod subit, provocată de acte de violență sau de insulte grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei, se pedepsește cu închisoare de până la 5 ani”. În cazul acestei infracțiuni, atenuarea răspunderii penale este determinată de factori ca: a) infracțiunea este săvârșită atunci când făptuitorul se află în stare de afect; b) starea dată este provocată de actele de violență, de insultele grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei; c) starea de afect a făptuitorului survine în mod subit; d) săvârșirea infracțiunii în stare de afect este precedată de actele ilegale sau imorale provocatoare ale victimei.

Numai în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 146 și 156 CP RM, acești patru factori determină atenuarea răspunderii penale. În cazul altor infracțiuni, factorii respectivi pot condiționa, eventual, atenuarea pedepsei penale în corespundere cu alin. (2) art. 76 CP RM. Diferența dintre o circumstanță, care atenuază răspunderea penală, și o circumstanță, care atenuază pedeapsa penală, este următoarea: prima este luată în considerare la construirea componenței de infracțiune în calitate de condiție pentru existența acestei componențe, iar prezența acestei circumstanțe este reflectată în sancțiunea dispoziției incriminatoire; a doua este luată în considerare numai la aplicarea pedepsei și nu are niciun impact asupra calificării infracțiunii.

În ceea ce privește calificarea unei fapte ca omor săvârșit în stare de afect și distingerea acestei fapte de infracțiunile conexe, există o serie de probleme nerezolvate și controversate care necesită soluționare. Art. 146 CP RM este aplicat relativ rar în practică. Deși nu are o aplicare frecventă, articolul dat se numără printre cele mai dificile de interpretat. Influența afectului asupra comportamentului uman constituie una dintre cele mai dificile probleme ale dreptului penal. Din acest punct de vedere, nu poate fi pusă la îndoială importanța interpretării cât mai precise a dispoziției art. 146 CP RM, a aplicării acestei dispoziții în conformitate cu principiul legalității, precum și a perfecționării dispoziției art. 146 CP RM în corespundere cu necesitățile teoriei și practicii dreptului penal.

Unele sintagme, utilizate de legislator în art. 146 CP RM („stare de afect”, „survenită în mod subit”, „insulte grave”, „alte acte imorale ale victimei”), oferă prea multă discreție pentru interpretarea lor. Aceste sintagme sunt de natură estimativă și, astfel, conținutul lor trebuie stabilit în fiecare caz aparte, în funcție de circumstanțele concrete ale celor săvârșite. În acest mod, aplicarea sau neaplicarea art. 146 CP RM depinde de subiectivismul celor abilitați cu aplicarea legii penale. Pe lângă aceasta, nu întotdeauna este ușor de determinat prezența stării de

afect fiziologic a făptuitorului și/sau deosebirea acesteia de starea de afect patologic. Din aceste cauze, o parte dintre infracțiunile de omor, săvârșite în stare de afect, nu-și găsește calificarea în conformitate cu principiul legalității. Este mare probabilitatea ca, în unele cazuri, omorul, săvârșit în stare de afect, să fie calificat în baza art. 145 CP RM; sau viceversa – este mare probabilitatea ca omorul, care nu este săvârșit în stare de afect, să fie calificat în baza art. 146 CP RM. Compararea sancțiunilor, stabilite în cele două articole, arată că o astfel de confuzie poate avea grave repercusiuni juridico-sociale, subminând autoritatea statului.

În acest mod, actualitatea temei analizate are o dublă valență: semnificația sporită a unei astfel de valori sociale cum este viața persoanei, care se află în vârful ierarhiei valorilor sociale apărute de legea penală; imperfecțiunea dispoziției art. 146 CP RM și a procesului de interpretare și aplicare a acesteia, ceea ce impune îmbunătățirea dispoziției date și a eficientizării procesului respectiv.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Printre oamenii de știință autohtoni și străini, care și-au adus aportul proeminent la elaborarea concepției teoretice de soluționare a problemelor legate de aplicarea răspunderii pentru omorul săvârșit în stare de afect, se numără: A. Ailoaiei, I. Arhiliuc, A. Barbăneagră, A. Borodac, I. Botezatu, S. Brînza, V. Bujor, D. Buliga, R. Cojocaru, S. Crudu, L. Gîrla, Gh. Gladchi, V. Guțuleac, V. Holban, C. Josanu, V. Nour, I. Odagiu, A. Pareniuc, D. Popescu, V. Stati, Iu. Tabarcea, Gh. Ulianoschi etc. (Republica Moldova), Gh. Alecu, G. Antoniu, B.N. Bulai, C. Bulai, V. Cioclei, Gh. Diaconescu, V. Dobrinou, L.-D. Hărățău, M.A. Hotca, C. Mitrache, A.T. Moldovan, I. Molnar, R. Moroșanu, V. Păvăleanu, R.M. Stănoiu, F. Streteanu, I. Tanoviceanu, T. Toader, A. Ungureanu etc. (România), F.M. Abubakirov, A.S. Amiraslanov, I.R. Atalikova, I.H. Babadjanov, A.G. Babicev, G.R. Bagomedov, S.V. Borodin, V.A. Cerepahin, A.A. Ciugunov, A.G. Djafarov, P.I. Ivahov, A.A. Jijilenko, E.A. Koreakina, A.N. Krasikov, V.I. Kuznețov, I.M. Muhaceva, O.S. Parnițâna, N.P. Pecinikov, I.A. Petin, T.A. Plaksina, V.A. Poleanskaia, A.N. Popov, V.O. Potapova, S.V. Poznășev, E.V. Puleaeva, S.V. Rastoropov, L.S. Reznik, E.A. Rudko, K.A. Sapojnikova, T.V. Sâsoeva, D.A. Semenova, E.L. Sidorenko, B.V. Sidorov, D.V. Sirojedinov, A.V. Starodubțeva, S.F. Starostina, E.A. Suvorova, S.V. Tasakov, V.I. Tkacenko, L.A. Zimireva etc. (Federația Rusă); O.V. Avramenko, A.V. Bailov, K.S. Berejnâi, S.D. Berejnâi, V.M. Burdin, R.S. Iujeka, A.I. Kuntii, N.E. Makovețka, L.A. Ostapenko, M.V. Senatorov, O.S. Sotula, V.A. Tuleakov etc. (Ucraina); I.O. Gruntov, D.Iu. Lukiancik, A.M. Markova, E.A. Sarkisova, I.V. Sâs etc. (Republica Belarus) etc.

Lucrările acestor autori constituie fundamentul teoretic al investigației. Prezentul studiu vine să întregască studiile întreprinse anterior în domeniu, evidențiind unele tendințe și aspecte noi, specifice pentru etapa actuală de dezvoltare a societății.

Acestea ne determină să formulăm ca *problemă de cercetare* fundamentarea științifică a concepției de interpretare a art. 146 CP RM, fapt care poate contribui atât la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului penal a condițiilor în care urmează să se aplice articolul dat, cât și la înaintarea unor propuneri *de lege ferenda*, în vederea direcționării legislatorului spre perfecționarea cadrului normativ în materie.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei constă în efectuarea unei cercetări aprofundate a răspunderii penale pentru omorul săvârșit în stare de afect, în identificarea vulnerabilităților legate de interpretarea și aplicarea art. 146 CP RM, urmând a fi elaborate și propuse măsuri concrete privind perfecționarea cadrului normativ în materie.

În vederea atingerii scopului propus, au fost formulate următoarele *obiective*:

- stabilirea semnelor constitutive ale noțiunii de omor;
- studierea modelelor de elevație juridică străine în vederea identificării similitudinilor și deosebirilor în raport cu modelul de reglementare a răspunderii pentru omorul, săvârșit în stare de afect, din legea penală autohtonă;
 - analiza istorică a reglementărilor privind omorul săvârșit în stare de afect;
 - argumentarea clară, completă și convingătoare a oportunității atenuării răspunderii în cazul acestei infracțiuni;
- relevarea conținutului obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM;
- identificarea caracteristicilor victimei infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM;
- stabilirea conținutului faptei prejudiciabile din cadrul infracțiunii analizate;
- caracterizarea urmărilor prejudiciabile și a legăturii cauzale în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM;
- stabilirea conținutului vinovăției pe care făptuitorul o manifestă la comiterea infracțiunii analizate;
- identificarea trăsăturilor caracteristice ale semnelor secundare ale laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM;
- caracterizarea stării de afect a subiectului infracțiunii analizate;
- analiza deficiențelor tehnico-juridice de care suferă dispoziția art. 146 CP RM;
- formularea de recomandări menite să contribuie la perfecționarea acestei dispoziții.

Metodologia cercetării științifice. În calitate de metode la realizarea scopului și obiectivelor propuse au servit metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică etc.

Astfel, cât privește metoda logică, se recurge la raționamentele logice „per a contrario”, „a pari”, „a fortiori”, „ad absurdum” etc. Se utilizează frecvent argumentarea, demonstrația, combaterea, discursul retoric.

Metoda istorică este folosită pentru a face o comparație dintre art. 146 CP RM și precedentele legislative ale acestui articol, care se conțin în: Pravila lui Vasile Lupu; Codul de pedepse criminale și corecționale al Imperiului Rus din 1845; Condica criminalicească a Moldovei; Codul de pedepse al Imperiului Rus din 1905; Codul penal „Alexandru Ioan Cuza”; Codul penal al R.S.S. Ucrainene din 1922; Codul penal al R.S.S. Ucrainene din 1927; Codul penal „Carol al II-lea”; Codul penal al Republicii Moldova din 1961; Codul penal în vigoare al Republicii Moldova.

Metoda comparativă presupune stabilirea similitudinilor și a deosebirilor dintre art. 146 CP RM și normele corespondente din legile penale ale: Canadei; Confederației Elvețiene; Federației Malaeziei; Federației Ruse; Mongoliei; Marelui Ducat de Luxemburg; Muntenegrului; Republicii Armenia; Republicii Albania; Republicii Argentina; Republicii Austria; Republicii Azerbaidjan; Republicii Belarus; Republicii Bulgaria; Republicii Cehe; Republicii Costa Rica; Republicii Croația; Republicii Estonia; Republicii Finlanda; Republicii Federative a Braziliei; Republicii Federale Germania; Republicii Federale Nigeria; Republicii Franceze; Republicii Georgia; Republicii Ghana; Republicii India; Republicii Islamice Pakistan; Republicii Italia; Republicii Kazahstan; Republicii Kârgâze; Republicii Letonia; Republicii Lituania; Republicii Macedonia de Nord; Republicii Polone; Republicii Populare Bangladesh; Republicii Serbia; Republicii Singapore; Republicii Slovenia; României; Statelor Unite ale Americii; Statului Israel; Ucrainei; Ungariei etc.

Cercetările efectuate se bazează pe studierea doctrinei, a legislației și a practicii instanțelor judecătorești din Republica Moldova (circa 40 de decizii și sentințe). A fost luată în considerare jurisprudența relevantă a Curții Constituționale a Republicii Moldova și a Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – CtEDO).

Noutatea și originalitatea științifică. Caracterul novator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că prezenta teză se numără printre primele încercări de a examina aprofundat problemele răspunderii penale pentru infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM. Pe acest fundament, au fost formulate concluzii și recomandări teoretice în vederea perfecționării continue a legislației. Aportul nostru la ridicarea gradului de investigație a celor mai controversate aspecte ale științei și practicii dreptului penal vizând infracțiunea prevăzută la art.

146 CP RM, rezidă în: circumstanțierea calității speciale a victimei infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; stabilirea deosebirilor și asemănarilor dintre ipoteza prevăzută la lit. a) alin. (1) art. 75 CPR din 2009 și ipoteza prevăzută la art. 146 CP RM; examinarea condițiilor în care inacțiunea apare ca formă a faptei prejudiciabile prevăzute la art. 146 CP RM; analiza coraportului dintre responsabilitatea redusă și starea emoțională a subiectului infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; efectuarea delimitării omorului, săvârșit în stare de afect, de infracțiunile conexe (omorul intenționat, pruncucidere, eutanasiere, vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății în stare de afect, lăsarea în primejdie, neacordarea de ajutor unui bolnav etc.); stabilirea efectelor erorii de fapt în cazul omorului săvârșit în stare de afect etc.

În scopul îmbunătățirii calitative a legislației, au fost formulate următoarele recomandări *de lege ferenda*: 1) modificarea dispoziției art. 146 CP RM după cum urmează: „Omorul săvârșit în stare de afect survenită în mod subit, provocată de acțiunile sau inacțiunile ilegale ale victimei”; 2) completarea dispoziției de la alin. (1) art. 23¹ CP RM: după cuvintele „unei tulburări psihice” să fie introduse cuvintele „sau a stării de afect ori a stării de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere”; 3) completarea Codului penal cu art. 23² „Răspunderea pentru infracțiunea săvârșită în stare de afect”, ce ar avea următoarea dispoziție: „(1) Prin „stare de afect” trebuie să se înțeleagă starea emoțională de scurtă durată, survenită în mod subit, provocată de acțiunile sau inacțiunile ilegale ale victimei, care determină afectarea parțială a conștiinței și a voinței făptuitorului. (2) Se aplică art. 146 din prezentul cod dacă omorul este săvârșit în stare de afect. Se aplică art. 156 din prezentul cod dacă vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății este săvârșită în stare de afect. În cazul altor infracțiuni, starea de afect a făptuitorului se ia în considerare la individualizarea pedepsei. (3) La stabilirea pedepsei pentru infracțiunile prevăzute la art. 146 și 156 din prezentul cod, instanța de judecată ține cont de gradul de afectare a conștiinței și a voinței făptuitorului”; 4) completarea alin. (1) art. 76 CP RM cu litera g¹) ce ar avea următoarea dispoziție: „starea de afect a făptuitorului, care îndeplinește condițiile prevăzute de alin. (1) art. 23² din prezentul cod”; 5) completarea alin. (1) art. 143 CPP RM cu punctul 3²) ce ar avea următoarea dispoziție: „stării de afect a bănuțului, învinutului, inculpatului – în cazurile în care conduita acestuia din timpul săvârșirii infracțiunii corespunde condițiilor stabilite în alin. (1) art. 23² din Codul penal”.

Semnificația teoretică a lucrării se exprimă în: a) definirea bazelor conceptuale ale studiului de drept penal al răspunderii pentru infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM; b) sistematizarea abordărilor teoretice referitoare la stabilirea elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; c) acumularea unui vast material teoretic și practic pentru dezvoltarea unor direcții actuale și complexe de investigare a infracțiunii prevăzute la art.

146 CP RM; d) trasarea unor noi perspective asupra cadrului teoretico-metodologic al temeiului real și al temeiului juridic ale răspunderii penale pentru infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în următoarele: a) interpretarea noțiunilor ce apar în art. 146 CP RM este importantă pentru aplicarea corectă și unitară a acestui articol în practica judiciară, precum și pentru dezvoltarea ulterioară a concepțiilor științifice; b) interpretarea celor mai controversate aspecte, ce caracterizează infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM, va avea o contribuție certă la dezvoltarea polemicii științifice; c) concluziile și recomandările formulate în teză sunt susceptibile de aplicare în activitatea practică a organelor de urmărire penală, a procuraturii și a instanțelor judecătorești, precum și în procesul de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ cu profil juridic; d) analiza critică a curenților și hiaturilor depistate în art. 146 CP RM poate fi luată în considerare de către legislator în vederea îmbunătățirii calitative a textelor acestor articole.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere se exprimă în următoarele: 1) stabilirea corelației dintre dispoziția lit. g) alin. (1) art. 76 CP RM și dispoziția art. 146 CP RM; 2) identificarea *ratio legis* și *mens legis* ale textelor incriminatoare cu privire la omorul, săvârșit în stare de afect, aplicate de-a lungul istoriei pe teritoriul actual al Republicii Moldova; 3) analiza recepționabilității modelelor de elevație juridică din legile penale străine în vederea posibilei perfecționări a art. 146 CP RM; 4) stabilirea componentelor relațiilor sociale apărute de art. 146 CP RM; 5) determinarea cazurilor în care infracțiunea, prevăzută la art. 146 CP RM, are obiect material; 6) identificarea efectelor supravinerii intenției în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; 7) demonstrarea imposibilității etapei de pregătire și a posibilității etapei de tentativă în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; 8) stabilirea soluției de calificare în ipoteza faptei, care duce la stoparea respirației, a ritmului cardiac și a metabolismului în cazul celui a cărui creier a decedat; 9) relevarea condițiilor, ce trebuie îndeplinite de legătura cauzală, pentru ca inacțiunea prejudiciabilă să reprezinte cauza producerii morții victimei; 10) determinarea particularităților ce caracterizează legătura cauzală în ipoteza săvârșirii în participație a omorului în stare de afect; 11) identificarea elementului constitutiv al infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, la care trebuie raportate actele provocatoare ale victimei; 12) determinarea gradului de conștientizare de către făptuitor a motivului și a scopului în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; 13) relevarea interdependenței dintre semnele laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; 14) stabilirea efectelor pe care ipoteza *aberratio ictus* le produce în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; 15) demonstrarea faptului că omorul, săvârșit în stare de afect, nu este o infracțiune săvârșită *in persona propria*; 16) determinarea condițiilor în

care așa-numitul „lot de făptuitori” se atestă în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM etc.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute își găsesc aplicare în procesul de instruire a studenților de la facultățile de drept din instituțiile de învățământ superior, în activitatea practică a organelor de drept, precum și a legiuitorului.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele obținute în urma studiului efectuat au fost prezentate și aprobate la mai multe foruri științifice, după cum urmează:

✓ Conferința științifică internațională „Provocări și tendințe științifice moderne”, ediția a III-a, din 20 iunie 2018 (Varșovia, Polonia);

✓ Conferința științifică internațională „Studiile științifice actuale în lumea modernă”, ediția a XXXVIII-a, din 26-27 iunie 2018 (Pereiaslav-Hmelnițki, Ucraina);

✓ Conferința științifică internațională „Provocări și tendințe științifice moderne”, ediția a V-a, din 20 august 2018 (Varșovia, Polonia);

✓ Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” din 9-10 noiembrie 2018 (Chișinău, Republica Moldova);

✓ Conferința științifică internațională „Studiile științifice actuale în lumea modernă”, ediția a XLV-a, din 26-27 ianuarie 2019 (Pereiaslav-Hmelnițki, Ucraina);

✓ Conferința științifică internațională „Provocări și tendințe științifice moderne”, ediția a XII-a, din 20 februarie 2019 (Varșovia, Polonia);

✓ Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” din 9-10 noiembrie 2019 (Chișinău, Republica Moldova);

✓ Conferința științifică internațională „Provocări și tendințe științifice moderne”, ediția a XXVI-a, din 30 iulie 2020 (Varșovia, Polonia);

✓ Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” din 10-11 noiembrie 2020 (Chișinău, Republica Moldova);

✓ Conferința științifică internațională „Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice” din 26 februarie 2021 (Chișinău, Republica Moldova);

✓ Conferința științifică națională cu participare internațională „Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie” din 25-26 martie 2021 (Chișinău, Republica Moldova).

De asemenea, rezultatele obținute în teză au fost publicate în reviste științifice cu factor de impact (*i.e. Studia Universitatis Moldaviae, Revista Institutului Național al Justiției*).

Publicații la tema tezei: 25 publicații științifice.

Volumul și structura tezei: introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 628 titluri, 307 pagini de text de bază.

Cuvinte-cheie: omor; stare de afect; mod subit; acte de violență; insulte grave; acte ilegale; acte imorale; atenuarea răspunderii penale.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza este alcătuită din cinci capitole. Fiecare capitol se încheie cu o secțiune de sinteză (concluzii) a problematicii tratate și a rezultatelor obținute.

În *Capitolul 1* – „Analiza situației privind răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect în știința dreptului penal” – este efectuată analiza materialelor științifice axate pe tema tezei publicate în Republica Moldova, precum și în alte state. Analiza a fost efectuată în succesiune cronologică. Astfel, au fost investigate lucrările următorilor autori: I. Arhiliuc, A. Barbăneagră, A. Borodac, S. Brînza, L. Gîrla, C. Josanu, V. Holban, V. Stati, Iu. Tabarcea, Gh. Ulianovschi (Republica Moldova); A.A. Ciugunov, I.M. Muhaceva, O.S. Parnițana, A.N. Popov, B.V. Sidorov, V.I. Tkacenko (Federația Rusă); V.M. Burdin, L.A. Ostapenko, O.S. Sotula (Ucraina); B.N. Bulai, C. Bulai, M.A. Hotca (România) etc.

Spre exemplu, din 2001 datează o monografie care a fost elaborată de *A.N. Popov*.¹

Acest autor schițează un exemplu în care omorul în stare de afect este comis pe calea inacțiunii: „Este lesne de imaginat situația, când, în calitate de reacție la comportamentul ilegal al victimei, la făptuitor apare starea de afect, iar el nu execută acțiunea pe care trebuia s-o execute. De exemplu, electricianul, care se află în apropiere de terminalul de comandă al rețelelor electrice, recepționează de la brigadierul care lucrează pe linie indicația să debranșeze rețeaua de la curent, cu precizarea că acea indicație a îmbrăcat o formă vexatorie. În loc să execute ce i s-a solicitat, electricianul, aflat sub influența stării de afect, abandonează locul de muncă, fără a debranșa rețeaua de la curent, manifestând în acest mod indiferență față de urmările posibile ale faptei sale. În următorul moment, brigadierul atinge linia de contact și își pierde viața”.² Exemplul dat este convingător și demonstrează că nu doar acțiunea poate să exprime conținutul faptei prejudiciabile în cazul omorului săvârșit în stare de afect. Este posibil ca subiectul acestei infracțiuni să aibă o obligație față de victimă, să nu o îndeplinească, deși trebuia și putea să o

¹ Попов А.Н. *Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 465 p.

² Ibidem, p. 79-80.

facă, iar aceasta să reprezinte cauza decesului victimei care, prin actele sale, a provocat starea de afect a subiectului respectiv.

În 2003 a fost elaborată teza de doctorat al cărei autor este *L.A. Ostapenko*.³

Conform părerii acestuia, „viața este o condiție a existenței persoanei ca ființă socială și, prin urmare, condiția existenței tuturor relațiilor sale. Lipsirea persoanei de viață înseamnă dispariția ei ca ființă biologică și, în același timp, încetarea tuturor relațiilor sociale în care ea a fost prezentă”⁴. Suntem de acord cu această opinie. Persoana este o ființă socială și nu poate fi caracterizată doar sub aspect biologic. Decesul persoanei are ca efect excluderea ei din toate relațiile sociale la care ar fi putut participa, dacă nu ar fi devenit victima infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM. Despre viața omului, privită exclusiv din perspectivă biologică, se poate vorbi în cazul unei ființe umane nenăscute, nu în cazul unei persoane. Din aceste considerente, obiectul juridic generic al infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei trebuie privit ca un fascicol de relații care-i oferă persoanei posibilitatea să trăiască în cadrul societății, iar nu ca un ansamblu de caracteristici biologice.

În 2004 a văzut lumina tiparului un manual elaborat de *A. Borodac*.⁵

Acest autor menționează, printre altele: „Insulta gravă presupune cuvinte și acțiuni ale victimei, care, din punct de vedere moral, se consideră deosebit de grave și care au provocat ucigașului o stare de afect, ca rezultat al umilirii grosolane a onoarei și demnității vinovatului sau a rudelor acestuia”⁶. Așa cum putem vedea, A. Borodac enumeră caracteristicile ce permit deosebirea insultelor grave de insulte oarecare: cuvinte și acțiuni deosebit de insultătoare ale victimei / cuvinte și acțiuni deosebit de grave ale victimei; înjosirea cu adevărat grosolană a cinstei și demnității / umilirea grosolană a onoarei și demnității. Cu certitudine, această interpretare ajută la stabilirea esenței juridice a infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM.

În 2005 a fost elaborată o altă lucrare, avându-i ca autori pe *A. Barbăneagră, V. Berliba, C. Gurschi* etc.⁷ În cadrul acestei lucrări, comentariul la art. 146 CP RM îi aparține lui V. Holban.

Prezintă interes definiția noțiunii de afect, formulată de V. Holban: „Stare de afect este o stare emoțională a psihicului omului care nu depășește limitele normalității, caracterizată printr-o apariție subită, prin intensitate mare și durată scurtă și în esență reprezintă o reacție emoțională care decurge exploziv, fiind însoțită de modificări spontane (dar nu psihotice) ale activității

³ Остапенко Л.А. *Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах (статті 116, 117, 118 КК України)* / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2003. 14 р.

⁴ Ibidem, p. 12.

⁵ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p.

⁶ Ibidem, p. 65.

⁷ Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005. 656 p.

psihice, în mod special observându-se îngustarea conștiinței”.⁸ Această definiție conține toate caracteristicile necesare cunoașterii naturii juridice a afectului fiziologic și a delimitării acestuia de afectul patologic. Prin formularea unor asemenea definiții se formează și se dezvoltă tezaurul doctrinar care ajută la stabilirea temeiului de aplicare a art. 146 CP RM.

În 2006 a fost publicată monografia elaborată de *V.M. Burdin*.⁹

Acest autor menționează just că, în articolul dedicat omorului săvârșit în stare de afect, termenul „violență” ar putea fi înlocuit prin sintagma „conduita ilegală”, care ar urma să desemneze întreaga gamă de manifestări de conduită ilegală a făptuitorului.¹⁰ Ca urmare, considerăm că dispoziția art. 146 CP RM ar trebui să conțină mențiunea cu privire la actele victimei, ce provoacă starea de afect a făptuitorului, care au un caracter exclusiv ilegal. Totodată, ar trebui să se renunțe la exemplificarea unora dintre aceste acte în dispoziția art. 146 CP RM.

Referitor la tipul intenției în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, *V.M. Burdin* arată: „Notele distinctive ale afectului denotă că faptele săvârșite într-o astfel de stare se caracterizează prin imprevizibilitate impulsivă pentru făptuitor. În legătură cu faptele comise în starea de afect, este foarte probabil să vorbim despre intenția indirectă. Or, acționând impulsiv, făptuitorul urmărește să-i cauzeze victimei orice rău și nu poate dori survenirea urmărilor prejudiciabile concrete ale faptei sale”.¹¹ Probabilitatea manifestării intenției indirecte în cazul omorului, săvârșit în stare de afect, nu trebuie să ducă la ideea că intenția directă este imposibilă în cazul acestei infracțiuni. Din art. 146 CP RM nu rezultă că subiectul omorului, săvârșit în stare de afect, nu poate să nu dorească survenirea morții victimei.

Din 2008 datează teza de doctorat susținută de *A.A. Ciugunov*.¹²

Acest autor menționează că omorul în stare de afect poate fi săvârșit exclusiv prin acțiune. Aceasta se explică prin specificul stării psihologice a făptuitorului. Or, defularea are loc anume pe calea acțiunii”.¹³ Nu putem fi de acord cu această părere. Avem tot temeiul să afirmăm că inacțiunea poate exprima conținutul faptei prejudiciabile prevăzute la art. 146 CP RM. În Subcapitolul 4.1 al prezentei teze vor fi aduse argumente care vor confirma această afirmație a noastră.

După părerea lui *A.A. Ciugunov*, „în calitate de element constructiv al acestei componente de infracțiuni (se are în vedere omorul săvârșit în stare de afect – *n.a.*), afectul este legat

⁸ Ibidem, p. 210.

⁹ Бурдин В.М. *Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання*. Львів: ПАІС, 2006. 200 p.

¹⁰ Ibidem, p. 93-94.

¹¹ Ibidem, p. 136.

¹² Чугунов А.А. *Ответственность за убийство, совершенное в состоянии аффекта* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. 25 p.

¹³ Ibidem, p. 16.

nemijlocit de o anumită conduită negativă a victimei”.¹⁴ Această opinie nu trebuie să ducă spre concluzii neîntemeiate. Chiar dacă victima are un comportament provocator, aceasta nu poate reprezenta un temei pentru a nu i se apăra viața prin mijloace penale.

În 2010 a fost elaborat un manual care îi are ca autori pe L. Gîrla și Iu. Tabarcea.¹⁵

Îndeosebi, este important aportul adus de L. Gîrla și I. Tabarcea la interpretarea doctrinară a noțiunii „insulte grave”, folosită în art. 146 CP RM: „Prin insultă gravă, care poate provoca starea de afect, se înțelege lezarea gravă, cinică și profundă a onoarei și demnității persoanei, exprimată într-o formă indecentă. Chestiunea privind considerarea unei insulte ca fiind gravă constituie o problemă factologică, care trebuie soluționată în fiecare situație concretă, ținându-se seama de toate circumstanțele specifice ale cazului. De exemplu, este gravă insultarea sentimentelor legate de rudenie, de etnie sau de religie. La evaluarea gravității insultei, se iau în considerare și caracteristicile individuale ale făptuitorului (starea fizică și psihică, graviditatea etc.)”.¹⁶ În acest fel, devine clar că nu oricare insultă poate constitui cauza apariției stării de afect a subiectului infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM. Totodată, din definiția noțiunii „insulte grave” rezultă că legislatorul nu ar trebui să utilizeze noțiuni care afectează negativ previzibilitatea art. 146 CP RM.

În 2014, S. Brînza a publicat un articol științific care se axează pe problematica omorului, săvârșit în stare de afect, și a pruncuciderii.¹⁷

S. Brînza este printre puținii autori care descrie concret modalitățile faptice ale acțiunii prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM: „Acțiunea are un caracter fizico-mecanic, chimic, biologic, psihic sau de altă natură (tăiere, înjunghiere, împușcare, înecare, strivire, aruncare de la înălțime, strangulare, lovire (cu mâinile, cu picioarele, cu un corp contondent etc.), electrocutare, ardere, refrigerare, otrăvire, administrarea unei supradoze de substanțe narcotice sau psihotrope, provocarea de arsuri prin folosire de acizi sau baze, inocularea de agenți patogeni, transfuzia de sânge incompatibil, constrângerea psihică a victimei să se arunce de la înălțime sau dintr-un mijloc de transport aflat în mișcare etc.)”.¹⁸

Totodată, S. Brînza argumentează că, în ipoteza infracțiunii analizate, fapta prejudiciabilă se poate exprima nu doar în acțiune: „Într-adevăr, nu există nicio piedică în calea calificării celor comise ca omor săvârșit în stare de afect, chiar dacă fapta prejudiciabilă s-a exprimat în

¹⁴ Ibidem, p. 16.

¹⁵ Гырла Л.Г., Табарча Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 712 p.

¹⁶ Ibidem, p. 110-111.

¹⁷ Brînza S. Infracțiunile prevăzute la art. 146 și la art. 147 CP RM: aspecte teoretice și practice. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”*, 2014, nr. 3, p. 86-104.

¹⁸ Ibidem.

inacțiune. Infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM se comite prin inacțiune atunci când există obligația legală, contractuală sau naturală de a împiedica producerea morții victimei. Evaluând posibilitatea săvârșirii de către făptuitor a unor acțiuni prin care s-ar împiedica ori s-ar înlătura desfășurarea unor procese de natură să provoace moartea victimei, trebuie să se reiasă din calitățile fizice și psihice ce-i sunt caracteristice, din starea în care aceasta se găsea la momentul săvârșirii infracțiunii, din nivelul calificării și cunoștințelor pe care le are făptuitorul, precum și din ansamblul tuturor împrejurărilor exterioare în care s-a manifestat conduita făptuitorului”.¹⁹ Spărgând stereotipurile, autorul precitat reușește să ne convingă că inacțiunea este posibilă în cazul omorului săvârșit în stare de afect.

În 2015 a văzut lumina tiparului lucrarea elaborată de S. Brînza și V. Stati.²⁰

Este de interes următoarea opinie a lui S. Brînza și V. Stati: „În situația concurenței dintre art. 146 CP RM și lit. c) alin. (3) art. 201¹ CP RM, urmează a fi aplicat numai art. 146 CP RM. În astfel de cazuri, se exclude aplicarea răspunderii în baza lit. c) alin. (3) art. 201¹ CP RM”.²¹ În acest fel este pusă în aplicare regula stabilită la lit. a) art. 117 CP RM: „Concurența dintre două norme speciale are următoarele varietăți: [...] dintre componenta de infracțiune cu circumstanțe atenuante și alta cu circumstanțe agravante – infracțiunea se califică în baza celei cu circumstanțe atenuante; [...]”. Totuși, afirmația lui S. Brînza și V. Stati a fost făcută înaintea modificărilor operate în art. 201¹ CP RM prin Legea nr. 196 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative²². Luând în considerare aceste modificări, afirmația dată ar trebui să fie formulată în felul următor: în situația concurenței dintre art. 146 CP RM și lit. e¹) alin. (2) art. 145 CP RM, urmează a fi aplicat numai art. 146 CP RM. În astfel de cazuri, se exclude aplicarea răspunderii în baza lit. e¹) alin. (2) art. 145 CP RM.

Suntem de acord cu S. Brînza, V. Stati²³, care admit posibilitatea tentativei în cazul omorului săvârșit în stare de afect. Posibilitatea existenței tentativei depinde nu de lipsa sau prezența stării de afect, ci de alți factori. De aceea, dacă moartea biologică a victimei nu survine din cauze independente de voința făptuitorului, omorul, săvârșit în stare de afect, se poate întrerupe la etapa de tentativă de infracțiune. Ca o paranteză, menționăm că, în cazul tentativei la infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM, neproducerea efectului infracțiunii nu se reduce nici pe departe la neproducerea urmărilor prejudiciabile.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p.

²¹ Ibidem, p. 390.

²² Legea nr. 196 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 306-313.

²³ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 317. 1328 p.

Lucrările acestor autori reprezintă baza teoretică a investigației. Prezenta lucrare vine să întregască studiile întreprinse anterior în domeniu, evidențiind unele tendințe și aspecte noi, specifice pentru etapa actuală de dezvoltare a societății.

Au fost stabilite problemele privind răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect, cărora li se acordă o atenție insuficientă în doctrina penală. A fost determinată problema de cercetare și direcțiile de soluționare a acesteia. Nu în ultimul rând, au fost punctate scopul și obiectivele tezei.

În *Capitolul 2 – „Abordări conceptuale și normative privind răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect”* – se examinează: noțiunea de omor; temeiul atenuării răspunderii penale în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; evoluția istorică a reglementărilor privind omorul săvârșit în stare de afect; asemănările și deosebirile dintre art. 146 CP RM și reglementările privind omorul, săvârșit în stare de afect, din legislația altor state.

Printre altele, se arată că definiția noțiunii de omor este comună pentru toate infracțiunile săvârșite prin omor, prevăzute de partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Indiferent de particularitățile ce caracterizează semnele constitutive ale acestor infracțiuni, „ingredientul” comun al acestor infracțiuni – omorul – rămâne neschimbat. Se argumentează că semnele constitutive ale noțiunii de omor pot fi desemnate prin următoarele sintagme / următorii termeni: 1) „lipsirea de viață”; 2) „ilegală”; 3) „intenționată”; 4) „a unei alte persoane”. Se explică argumentat că omuciderea, nu omorul, este fapta care poate fi săvârșită cu intenție sau din imprudență. Se demonstrează că, odată ce omorul presupune lipsirea de viață, ar fi excesiv a indica persoană vie sau copilul născut viu ca victime ale omorului. Se aduc argumente în susținerea ideii că, indiferent de motivele, calitățile sau deprinderile personale ale persoanei care săvârșește omorul în stare de afect, precum și de particularitățile circumstanței agravante care însoțește săvârșirea omorului în stare de afect, este obligatorie aplicarea art. 146 CP RM. Se constată că niciuna din dispozițiile din legile penale ale altor state, similare cu art. 146 CP RM, pe care le-am supus analizei, nu este recepționabilă de către legislatorul din Republica Moldova. Cu toate acestea, studiul pe care l-am efectuat și-a realizat scopul. În baza acestui studiu legislatorul din Republica Moldova poate înțelege mai bine care cale n-ar trebui urmată în cazul în care s-ar dori perfecționarea art. 146 CP RM. De asemenea, se demonstrează că circumstanța atenuantă prevăzută la lit. a) alin. (1) art. 75 CPR din 2009 nu este un element obligatoriu al calificării, de aceea lipsa sau prezența ei nu poate influența asupra consumării infracțiunii. Din acest punct de vedere, circumstanța atenuantă prevăzută la lit. a) alin. (1) art. 75 CPR din 2009 se deosebește de infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM.

În *Capitolul 3* – „Obiectul infracțiunii de omor săvârșit în stare de afect” – se investighează: obiectul juridic al infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; obiectul material al acestei infracțiuni; victima infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM.

Printre altele, sunt determinate cele cinci categorii ce reprezintă valorile sociale și relațiile sociale aferente, apărute împotriva infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM. Se stabilesc: subiectele relațiilor sociale apărute de art. 146 CP RM; conținutul acestor relații sociale; obiectul relațiilor sociale apărute de art. 146 CP RM. Se argumentează că, în cazurile când victima infracțiunii reprezintă semnul constitutiv al cărui absență are ca efect lipsa componentei de infracțiune (așa cum este, de exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM), nu se poate afirma că victima infracțiunii este un semn facultativ al obiectului acestei infracțiuni. Se arată că victima infracțiunii este un semn ce caracterizează obiectul infracțiunii. Acest semn nu poate avea un caracter de sine stătător, deoarece victima infracțiunii este nu altceva decât unul dintre subiectele relațiilor sociale apărute împotriva acelei infracțiuni. Se explică de ce calitatea specială a victimei infracțiunii, prevăzute la art. 146 CP RM, nu are un caracter stabil. Se relevă că, chiar și în cazul pluralității de victime, victimă a infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM trebuie să fie cel care posedă calitatea de persoană ce provoacă starea de afect a făptuitorului prin acte de violență, insulte grave, alte acte ilegale sau imorale. Se demonstrează că, dacă starea de afect i-a fost provocată făptuitorului nu de persoana pe care o lipsește de viață, fapta se va califica în baza art. 145 CP RM. În virtutea alin. (2) art. 76 CP RM, starea de afect a făptuitorului poate fi luată în considerare la atenuarea pedepsei prevăzute la art. 145 CP RM.

În *Capitolul 4* – „Latura obiectivă a infracțiunii de omor săvârșit în stare de afect” – se analizează: fapta prejudiciabilă din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; urmările prejudiciabile din cadrul acestei infracțiuni; legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; circumstanțele săvârșirii infracțiunii date.

Printre altele, este determinat criteriul de delimitare dintre infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM și infracțiunile prevăzute la art. 162 sau 163 CP RM. Se determină asemănările și deosebirile dintre noțiunile „urmări prejudiciabile” și „atingere infracțională” în contextul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM. Se demonstrează că menținerea artificială a funcției cardiorespiratorii în cazul celui, a cărui creier a decedat, arată că ne găsim în fața unui cadavru, nu a unei persoane. Se argumentează că, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, fapta prejudiciabilă de lipsire ilegală de viață a unei alte persoane trebuie să fie cauza necesară a morții cerebrale a persoanei respective. Dacă moartea cerebrală a victimei ar fi survenit chiar dacă fapta prejudiciabilă respectivă nu ar fi fost săvârșită, atunci fapta dată nu reprezintă cauza necesară a

morții cerebrale a victimei. Într-un asemenea caz există o altă cauză necesară – o faptă a unei alte persoane decât făptuitorul sau un anumit fenomen – a producerii morții cerebrale a victimei.

Se relevă că, pentru a fi considerat coautor al infracțiunii date, participantul trebuie să aducă o contribuție necesară și suficientă, în lipsa căreia acțiunea sau inacțiunea altui participant nu ar putea cauza moartea cerebrală a victimei. Fiecare dintre contribuțiile participanților – creatoare sau combative – alcătuiesc cauza comună necesară a producerii morții cerebrale a victimei. În cazul în care contribuția participantului este necesară, însă insuficientă, acesta ar putea răspunde ca organizator, instigator sau complice la infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM. Se explică argumentat că actele de violență, insultele grave, alte acte ilegale sau imorale ale victimei constituie cauzele apariției stării de afect a făptuitorului, privite în contextul circumstanțelor săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM. Se stabilește că, în contextul unei infracțiuni concrete, cauzele apariției stării de afect a subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 146 CP RM, sunt, de asemenea, concrete. De aceea, nu este admisibilă descrierea lor într-o manieră generalizatoare. De fiecare dată, trebuie să se stabilească care anume act ilegal sau imoral al victimei reprezintă cauza apariției stării de afect a celui care a săvârșit infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM. Cu atât mai mult, nu este acceptabilă lipsa descrierii în spețele din practica judiciară a cauzelor apariției stării de afect a făptuitorului.

În *Capitolul 5* – „Elementele subiective ale infracțiunii de omor săvârșit în stare de afect” – se cercetează: latura subiectivă (vinovăția; motivul și scopul; starea emoțională a subiectului) a infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; eroarea de fapt în cazul acestei infracțiuni; subiectul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM.

Printre altele, se arată că, în cazul infracțiunii prevăzute la 146 CP RM, subiectul, care se află în stare de afect survenită în mod subit, provocată de actele de violență, de insultele grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei, își dă seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale de lipsire ilegală de viață a victimei, prevede producerea morții cerebrale a acesteia, și dorește sau admite, în mod conștient, survenirea acestor urmări. Se stabilește: expresia „survenită în mod subit” din art. 146 CP RM arată că, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul trebuie să manifeste nu pur și simplu o intenție subită. Este necesar ca această intenție să fie, de asemenea, afectizată. Se prezintă argumente în susținerea ideii că tentativa de omor, săvârșit în stare de afect, poate fi săvârșită numai cu intenție directă. Dacă făptuitorul se mulțumește cu orice urmare prejudiciabilă, acesta manifestă intenție indirectă. În acest caz, dacă se produce vătămarea gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății, iar fapta a fost comisă în stare de afect, se aplică art. 156 CP RM. Se argumentează că, în procesul de calificare a unei infracțiuni săvârșite în stare de afect, toate dubiile legate de circumstanțele,

ce ajută la stabilirea formei de vinovăție față de moartea victimei, trebuie interpretate în favoarea făptuitorului. În acest caz se consideră că făptuitorul a manifestat imprudență față de moartea victimei, iar calificarea trebuie făcută potrivit art. 156 CP RM.

Se explică de ce lipsirea de viață din imprudență, săvârșită în stare de afect, trebuie calificată conform art. 149 CP RM. Se relevă că, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, lipsesc motivul și scopul special, care influențează asupra calificării. Aceasta nu înseamnă că lipsesc în genere motivul și scopul infracțiunii. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, acestea trebuie luate în considerare la individualizarea pedepsei. Se arată că, indiferent de motivele care-l ghidează pe făptuitor, dacă este prezentă starea de afect, devine obligatorie aplicarea art. 146 CP RM. Chiar în prezența unora dintre motivele prevăzute la alin. (2) art. 145 CP RM (de exemplu, a motivelor sadice), dacă este prezentă starea de afect, trebuie aplicat art. 146 CP RM. Se demonstrează că emoțiile constituie partea integrantă a oricărei infracțiuni săvârșite cu intenție. Alături de vinovăție, motiv și scop, emoțiile trebuie incluse în structura laturii subiective a unei asemenea infracțiuni. Se constată că emoțiile influențează asupra factorului intelectual și a celui volitiv ale psihicului făptuitorului. În cele mai frecvente cazuri, acestea dezorganizează voința și fac mai dificilă evaluarea realității. În rezultat, făptuitorul ia cu mai multă ușurință decizia de a săvârși o infracțiune. Se argumentează că subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 146 CP RM, păstrează capacitatea de a-și da seama de caracterul acțiunii sau inacțiunii sale și de a le dirija. Însă, această capacitate este într-o anumită măsură limitată datorită impactului exercitat de starea de afect asupra percepției, gândirii și voinței subiectului dat. Se relevă că eroarea de fapt esențială, manifestată în cazul omorului săvârșit în stare de afect, impune aplicarea art. 27 și 146 CP RM. Se stabilește că responsabilitatea redusă, ca și responsabilitatea și iresponsabilitatea, este un tip aparte de măsură a capacității persoanei de a-și da seama de acțiunea sau inacțiunea sa ori de a o dirija. Se explică argumentat că atât starea de afect (art. 146 și 156 CP RM), cât și starea de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere (art. 147 CP RM) constituie cazuri speciale de responsabilitate redusă.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca rezultat al studiului efectuat în prezenta teză, ajungem la următoarele **concluzii generale**:

1) incriminarea *nomen juris* a omorului săvârșit în stare de afect a apărut din necesitatea de a diferenția această faptă atât față de omorul simplu sau agravat, cât și față de privarea de viață săvârșită de o persoană iresponsabilă. În Republica Moldova această diferențiere a fost făcută de legislator;

2) în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, atenuarea răspunderii penale este determinată de factori ca: a) infracțiunea este săvârșită atunci când făptuitorul se află în stare de afect; b) starea dată este provocată de actele de violență, de insultele grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei; c) starea de afect a făptuitorului survine în mod subit; d) săvârșirea omorului în stare de afect este precedată de actele ilegale sau imorale provocatoare ale victimei. În mod firesc, starea de afect caracterizează într-o măsură mai mare sau mai mică fiecare din acești patru factori;

3) conținutul valorii și relațiilor sociale, apărute contra infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, fac ca vinovăția victimei să reducă parțial vinovăția făptuitorului;

4) în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, fapta prejudiciabilă de lipsire ilegală de viață a unei alte persoane trebuie în toate cazurile să fie antecedentă față de moartea cerebrală a persoanei respective. Dacă moartea cerebrală a victimei survine înainte de săvârșirea faptei date, atunci lipsește legătura cauzală dintre acea faptă prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. Într-un asemenea caz moartea cerebrală a persoanei este legată cauzal fie de fapta unei alte persoane decât făptuitorul, fie de anumite fenomene, care preced atât acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă a făptuitorului, cât și urmările prejudiciabile;

5) în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, acțiunea sau inacțiunea fiecăruia dintre participanți reprezintă condiția necesară pentru săvârșirea acțiunii sau inacțiunii de către un alt participant. Doar în acest fel acțiunea sau inacțiunea fiecăruia dintre participanți poate constitui cauza necesară a producerii morții cerebrale a victimei;

6) moartea cerebrală a victimei nu poate fi legată cauzal de acțiunea sau inacțiunea unuia dintre participanți, care nu condiționează necesarmente comiterea acțiunii sau inacțiunii de către un alt participant. Într-un asemenea caz putem vorbi despre o pluralitate de contribuții independente, nu despre participație la infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM;

7) sub incidența noțiunii „acte de violență” din art. 146 CP RM intră următoarele forme de violență: a) cauzarea intenționată a leziunilor corporale (care nu implică un prejudiciu adus sănătății) *sau* violența îndreptată spre cauzarea unor astfel de urmări; b) vătămarea intenționată ușoară, medie sau gravă a integrității corporale sau a sănătății *ori* violența îndreptată spre cauzarea unor asemenea urmări; c) cauzarea intenționată a morții victimei *sau* violența îndreptată spre cauzarea unei astfel de urmări;

8) dacă actele de violență ale unuia dintre cei care iau parte la altercație sunt ilegale, aceste acte provocând starea de afect al celuilalt participant (al celorlalți participanți) la altercație, atunci cel (cei) din urmă va (vor) răspunde în baza art. 146 CP RM. De asemenea, dacă actele de violență ale ambilor participanți (ale tuturor participanților) la altercație sunt ilegale, aceste acte

provocând starea de afect al celui participant la altercație care comite omorul, atunci cel din urmă va răspunde în baza art. 146 CP RM;

9) dacă actele de violență ale ambilor participanți (ale tuturor participanților) la altercație sunt ilegale, dar aceste acte nu-i provoacă starea de afect celui participant la altercație care comite omorul, atunci cel din urmă va răspunde în baza art. 145 CP RM. De asemenea, dacă actele de violență ale unuia dintre cei care iau parte la altercație sunt legale, aceste acte provocând starea de afect al celuilalt participant (al celorlalți participanți) la altercație, atunci cel (cei) din urmă va (vor) răspunde în baza art. 145 CP RM;

10) infracțiunea, prevăzută la art. 146 CP RM, nu poate fi săvârșită înainte ca starea de afect să înceapă sau după ce starea de afect s-a epuizat. În asemenea cazuri, intenția nu va mai fi influențată de starea de afect, deci nu va mai fi o intenție afectizată. Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, caracteristicile intenției sunt esențial condiționate de starea de afect a făptuitorului. În lipsa stării de afect a făptuitorului, intenția nu va fi afectizată, iar infracțiunea nu va putea fi calificată în baza art. 146 CP RM;

11) emoțiile, manifestate de făptuitor, influențează în mod inerent conținutul motivului și al scopului infracțiunii. Întrucât starea de afect este indispensabilă în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM, motivul și scopul acestei infracțiuni sunt în toate cazurile marcate de o asemenea stare;

12) având la bază un motiv parțial conștientizat, infracțiunea, prevăzută la art. 146 CP RM, este, naturalmente, săvârșită cu un scop parțial conștientizat;

13) în sensul art. 146 și 156 CP RM, prin „stare de afect” trebuie să se înțeleagă starea emoțională de scurtă durată, survenită în mod subit, provocată de actele de violență, de insultele grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei, care determină afectarea parțială a conștiinței și a voinței făptuitorului;

14) aplicarea art. 146 CP RM poate presupune referirea la art. 42 CP RM. Este posibilă participația la infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM, cu condiția că, în momentul săvârșirii infracțiunii, participanții se află în stare de afect.

Având ca fundament cele menționate *supra*, optăm pentru implementarea următoarelor **recomandări**:

1) modificarea dispoziției art. 146 CP RM după cum urmează: „*Omorul săvârșit în stare de afect survenită în mod subit, provocată de acțiunile sau inacțiunile ilegale ale victimei*”;

2) completarea dispoziției de la alin. (1) art. 23¹ CP RM: după cuvintele „unei tulburări psihice” să fie introduse cuvintele „*sau a stării de afect ori a stării de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere*”;

3) completarea Codului penal cu art. 23² ce ar avea următoarele denumire și dispoziție:

„Articolul 23². Răspunderea pentru infracțiunea săvârșită în stare de afect.

(1) Prin „stare de afect” trebuie să se înțeleagă starea emoțională de scurtă durată, survenită în mod subit, provocată de acțiunile sau inacțiunile ilegale ale victimei, care determină afectarea parțială a conștiinței și a voinței făptuitorului.

(2) Se aplică art. 146 din prezentul cod dacă omorul este săvârșit în stare de afect. Se aplică art. 156 din prezentul cod dacă vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății este săvârșită în stare de afect. În cazul altor infracțiuni, starea de afect a făptuitorului se ia în considerare la individualizarea pedepsei.

(3) La stabilirea pedepsei pentru infracțiunile prevăzute la art. 146 și 156 din prezentul cod, instanța de judecată ține cont de gradul de afectare a conștiinței și a voinței făptuitorului”;

4) completarea alin. (1) art. 76 CP RM cu litera g¹) ce ar avea următoarea dispoziție: *„starea de afect a făptuitorului, care îndeplinește condițiile prevăzute de alin. (1) art. 23² din prezentul cod”;*

5) completarea alin. (1) art. 143 CPP RM cu punctul 3²) ce ar avea următoarea dispoziție: *„stării de afect a bănuitului, învinuitului, inculpatului – în cazurile în care conduita acestuia din timpul săvârșirii infracțiunii corespunde condițiilor stabilite în alin. (1) art. 23² din Codul penal”.*

Avantajele acestor recomandări se evidențiază în următoarele domenii:

a) s-ar asigura într-o măsură mai mare respectarea principiului legalității incriminării omorului săvârșit în stare de afect;

b) s-ar preveni admiterea erorilor judiciare condiționate de interpretarea defectuoasă a prevederilor art. 146 CP RM;

c) s-ar contribui la soluționarea unor controverse din teoria dreptului penal cu privire la interpretarea art. 146 CP RM (de exemplu, a celei privind inacțiunea victimei prin care făptuitorului i se provoacă starea de afect);

d) impactul asupra economiei naționale ar consta în reducerea costurilor legate de rejudecarea cauzelor ca urmare a recalificării de la art. 146 CP RM la art. 145 CP RM, ori viceversa.

Planul cercetării de perspectivă include următoarele repere:

1) stabilirea legăturii dintre omorul săvârșit în stare de afect și unele cauze care înlătură caracterul penal al faptei (de exemplu, legitima apărare și reținerea infractorului);

- 2) evaluarea eficacității pedepselor aplicate pentru comiterea omorului săvârșit în stare de afect;
- 3) elucidarea conotațiilor criminologice, psihologice și psihofiziologice ale omorului săvârșit în stare de afect;
- 4) stabilirea particularităților investigării omorului săvârșit în stare de afect, precum și ale efectuării expertizei de stabilire a stării de afect;
- 5) elaborarea proiectului de modificare și completare a Hotărârii Plenului CSJ nr. 11/2012;
- 6) elaborarea proiectului de Ghid pentru procurori cu privire la răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect.

BIBLIOGRAFIE

A. Surse în limba română

1. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005. 656 p.
2. Berdilo R. Acțiunea și inacțiunea ca forme ale faptei prejudiciabile prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2020, nr. 8, p. 266-277.*
3. Berdilo R. Actele de violență ale victimei în contextul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2018, nr. 8, p. 110-120.*
4. Berdilo R. Alte acte ilegale sau imorale ale victimei: cauze ale apariției stării emoționale a subiectului omorului săvârșit în stare de afect. În: *Актуальные научные исследования в современном мире, 2019, Вып. 1, ч. 1, p. 77-84.*
5. Berdilo R. Analiza de drept comparat a infracțiunii prevăzute de art. 146 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Polish science journal, 2019, Issue 11, Part 2, p. 94-101.*
6. Berdilo R. Analiza istorică a prevederilor care reglementează răspunderea pentru omorul săvârșit în stare de afect. În: *Актуальные научные исследования в современном мире, 2019, Вып. 1, ч. 1, p. 85-93.*
7. Berdilo R. Analiza situației privind răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect în știința dreptului penal. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2021, nr. 8, p. 154-167.*
8. Berdilo R. Atenuarea răspunderii penale în cazul infracțiunii prevăzute de art. 146 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Polish science journal, 2019, Issue 11, Part 2, p. 86-93.*

9. Berdilo R. Cauzele apariției stării de afect a subiectului infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th June, 2018)*. Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2018, p. 36-45.

10. Berdilo R. Conceptul de insultă în conjunctura infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Conferință științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” (8-9 noiembrie 2018)*. Științe juridice. *Rezumate ale comunicărilor*. Chișinău: CEP USM, 2018, p. 267-270.

11. Berdilo R. Delimitarea omorului săvârșit în stare de afect de infracțiunile conexe. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 1, ч. 1, p. 94-102.

12. Berdilo R. Deosebirile și asemănările dintre ipoteza prevăzută la lit. a) alin. (1) art. 75 din Codul penal al României și ipoteza prevăzută la art. 146 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th February, 2019)*. Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2019, p. 161-169.

13. Berdilo R. Emoțiile ca semn al laturii subiective a infracțiunii. În: *Modern Scientific Challenges and Trends: a collection scientific works of the International scientific conference (30th July, 2020)*. Warsaw: Sp. zo. o. "iScience", 2020, p. 50-60.

14. Berdilo R. Eroarea de fapt în cazul omorului săvârșit în stare de afect. În: *Modern Scientific Challenges and Trends: a collection scientific works of the International scientific conference (30th July, 2020)*. Warsaw: Sp. zo. o. "iScience", 2020, p. 38-49.

15. Berdilo R. Legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepșa. Drept și Criminologie”, 25-26 martie 2021*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 259-269.

16. Berdilo R. Motivul și scopul în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepșa. Drept și Criminologie”, 25-26 martie 2021*. Chișinău: CEP USM. 2021, p. 270-280.

17. Berdilo R. Noțiunea „insulte grave” în contextul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 6, ч. 2, p. 45-50.

18. Berdilo R. Noțiunea de omor în dreptul penal al Republicii Moldova. În: *Polish science journal*, 2019, Issue 3, Part 4, p. 131-138.

19. Berdilo R. Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2019, nr. 11, p. 119-130.*
20. Berdilo R. Omorul săvârșit în stare de afect: studiu de drept comparat. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th August, 2018).* Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2018, p. 15-20.
21. Berdilo R. Pregătirea și tentativa în cazul omorului săvârșit în stare de afect. În: *Conferință științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”. Științe juridice și economice. Rezumate ale comunicărilor. Vol. I.* Chișinău: CEP USM, 2020, p. 140-143.
22. Berdilo R. Problemele identificării obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice: Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, ediția a 7-a, 26 februarie 2021.* Chișinău: S.n., 2021, p. 292-295.
23. Berdilo R. Responsabilitatea redusă și starea emoțională a subiectului infracțiunilor prevăzute la art.146, 147 și 156 din Codul penal. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2021, nr. 3, p. 150-159.*
24. Berdilo R. Urmările prejudiciabile în cazul omorului săvârșit în stare de afect. În: *Polish science journal*, 2019, Issue 3, Part 4, p. 139-146.
25. Berdilo R. Viața persoanei – valoare socială ocrotită de legea penală. În: *Conferință științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” (7-8 noiembrie 2019).* Științe juridice și economice. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2020, p. 163-166.
26. Berdilo R. Victima omorului săvârșit în stare de afect. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2021, nr. 1, p. 33-38.
27. Bolocan-Holban A., Vidaicu M. Analiza instituției responsabilității limitate prin prisma diferitelor sisteme de drept. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”, 2013, nr. 3, p. 154-158.*
28. Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p.
29. Boroi A. *Infracțiuni contra vieții.* București: All Beck, 1999. 249 p.
30. Botnaru S. Analiza instituției responsabilității limitate prin prisma diferitelor sisteme de drept. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Științe sociale”.* Chișinău: CEP USM, 2015, nr. 3, p. 82-87.

31. Botnaru S. Însemnătatea elementului emotiv în structura tripartită a vinovăției în dreptul penal substanțial. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”*, 2013, nr. 8, p. 79-89.
32. Brînza S. Infracțiunea de omor simplu în legea penală a Republicii Moldova. În: *Jurnalul de Studii Juridice*, 2010, număr special, p. 15-29.
33. Brînza S. Infracțiunile prevăzute la art. 146 și la art. 147 CP RM: aspecte teoretice și practice. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”*, 2014, nr. 3, p. 86-104.
34. Brînza S. Infracțiunile prevăzute la art. 146 și la art. 156 CP RM: reflecții asupra calității legii penale și asupra unor probleme de calificare. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr. 2, p. 2-8.
35. Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 317. 1328 p.
36. Brînza S., Stati V. Problemele aplicării în practică a art. 156 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Sharing the Results of Research towards Closer Global Cooperation among Scientists: Results of the 13th International Conference: Collection of Research Papers (April 24, 2018)*. Montreal: Accent Graphics Communications, 2018, p. 25-32.

B. Surse în alte limbi

37. Авраменко О.В. *Стан сильного душевного хвилювання за кримінальним правом України*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 244 p.
38. Бабичев А.Г. *Преступления против жизни: теоретико-прикладные проблемы и доктринальная модель уголовного закона* / Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Казань, 2019. 452 p.
39. Бородин С.В. *Ответственность за убийство: квалификация и наказание по российскому праву*. Москва: Юрист, 1994. 216 p.
40. Бородин С.В., Малинин В.Б. *Убийство – общая характеристика*. Санкт-Петербург: МИЭП при МПА ЕвразЭС, 2013. 196 p.
41. Бурдин В.М. *Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання*. Львів: ПАІС, 2006. 200 p.
42. Гырла Л.Г., Табарча Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть особенная. Том I*. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 712 p.
43. Зимирева Л.А. *Причинная связь в преступлениях против жизни* / Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук. Москва, 2016. 228 p.

44. Квитко Е.А. *Аффект и его уголовно-правовое значение* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Санкт-Петербург, 2005. 20 р.
45. Попов А.Н. *Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 465 р.
46. Остапенко Л.А. *Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах (статті 116, 117, 118 КК України)* / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2003. 14 р.
47. Сидоров Б.В. *Аффект. Его уголовно-правовое и криминологическое значение*. Москва: Норма, 2002. 100 р.
48. Ситковская О.Д. *Аффект: криминально-психологическое исследование*. Москва: Юрлитинформ, 2001. 240 р.
49. Сысоева Т.В. *Убийство, совершенное в состоянии аффекта: уголовно-правовые и виктимологические аспекты* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2000. 24 р.
50. Чугунов А.А. *Ответственность за убийство, совершенное в состоянии аффекта* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. 25 р.

ADNOTARE

Berdilo Rodica, „Răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect”. Teză de doctorat în drept. Școala Doctorală de Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2021

Structura tezei: introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 628 titluri, 307 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 25 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie: omor; stare de afect; mod subit; acte de violență; insulte grave; acte ilegale; acte imorale; atenuarea răspunderii penale.

Domeniul de studiu. Lucrarea face parte din domeniul dreptului penal, partea specială.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei constă în efectuarea unei cercetări aprofundate a răspunderii penale pentru omorul săvârșit în stare de afect, în identificarea vulnerabilităților legate de interpretarea și aplicarea art. 146 CP RM, urmând a fi elaborate și propuse măsuri concrete privind perfecționarea cadrului normativ în materie. În vederea atingerii scopului propus, au fost formulate următoarele *obiective*: stabilirea semnelor constitutive ale noțiunii de omor; studierea modelelor de elevație juridică străine în vederea identificării similitudinilor și deosebirilor în raport cu modelul de reglementare a răspunderii pentru omorul, săvârșit în stare de afect, din legea penală autohtonă; analiza istorică a reglementărilor privind omorul săvârșit în stare de afect; argumentarea clară, completă și convingătoare a oportunității atenuării răspunderii în cazul acestei infracțiuni; relevarea conținutului obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; identificarea caracteristicilor victimei infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; stabilirea conținutului faptei prejudiciabile din cadrul infracțiunii analizate; caracterizarea urmărilor prejudiciabile și a legăturii cauzale în cazul infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; stabilirea conținutului vinovăției pe care făptuitorul o manifestă la comiterea infracțiunii analizate; caracterizarea stării de afect a subiectului infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM etc.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei sunt determinate de faptul că prezenta lucrare se numără printre primele încercări de a examina aprofundat problemele răspunderii penale pentru infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM. Este prima lucrare în care se examinează practica judiciară în materie, în paralel fiind stabilite carențele tehnico-juridice ale art. 146 CP RM. Mai mult, au fost formulate propuneri concrete de perfecționare a cadrului incriminator și a celui adiacent.

Semnificația teoretică a tezei constă în: definirea bazelor conceptuale ale studiului de drept penal al răspunderii pentru infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM; sistematizarea abordărilor teoretice referitoare la stabilirea elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; acumularea unui vast material teoretic și practic pentru dezvoltarea unor direcții actuale și complexe de investigare a infracțiunii prevăzute la art. 146 CP RM; trasarea unor noi perspective asupra cadrului teoretico-metodologic al temeiului real și al temeiului juridic ale răspunderii penale pentru infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în: interpretarea noțiunilor ce apar în art. 146 CP RM este importantă pentru aplicarea corectă și unitară a acestui articol în practica judiciară și pentru dezvoltarea ulterioară a concepțiilor științifice; interpretarea celor mai controversate aspecte, ce caracterizează infracțiunea prevăzută la art. 146 CP RM, va avea un impact cert asupra dezvoltării polemicii științifice; concluziile și recomandările formulate în teză pot fi aplicate în activitatea practică a organelor de urmărire penală, a procuraturii și a instanțelor judecătorești, precum și în procesul de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ cu profil juridic; analiza critică a carențelor și hiaturilor depistate în art. 146 CP RM poate fi luată în considerare de către legislator în vederea îmbunătățirii calitative a textului acestui articol.

АННОТАЦИЯ

Бердило Родика, «Уголовная ответственность за убийство, совершенное в состоянии аффекта». Диссертация на соискание научной степени доктора права. Докторальная школа юридических наук Государственного университета Молдовы. Кишинэу, 2021

Структура диссертации: введение, пять глав, выводы и рекомендации, библиография из 628 названий, 307 страниц составляют основную часть диссертации. Достигнутые результаты опубликованы в 25 научных работах.

Ключевые слова: убийство; состояние аффекта; внезапность; насильственные действия; тяжкое оскорбление; иные противозаконные действия; иные аморальные действия; смягчение уголовной ответственности.

Предмет исследования. Работа относится к сфере особенной части уголовного право.

Цель и задачи диссертации. *Целью* диссертации является проведение тщательного исследования уголовной ответственности за убийство, совершенное в состоянии аффекта, в выявлении уязвимостей, связанных с толкованием и применением ст. 146 УК РМ, в связи с чем намечено разработать и предложить конкретные меры по совершенствованию соответствующей нормативной базы. Для достижения поставленной цели были сформулированы следующие *задачи*: установление конститутивных признаков понятия убийства; изучение моделей правового регулирования, предложенных законодателями других государств, с целью выявления сходств и отличий в отношении модели регулирования молдавским законодателем ответственности за убийство, совершенное в состоянии аффекта; исторический анализ норм об убийстве, совершенном в состоянии аффекта; четкая, полная и убедительная аргументация возможности смягчения ответственности в случае совершения данного преступления; раскрытие содержания непосредственного объекта преступления, предусмотренного ст. 146 УК РМ; характеристика состояния аффекта субъекта данного преступления и др.

Научная новизна и оригинальность диссертации определяется тем, что данная работа является одной из первых попыток углубленного изучения вопросов уголовной ответственности за преступление, предусмотренное ст. 146 УК РМ. Это первая работа, в которой рассматривается судебная практика по такой тематике, и, в то же время, параллельно устанавливаются технико-правовые недостатки ст. 146 УК РМ. Более того, были внесены конкретные предложения по усовершенствованию инкриминирующей и сопутствующей нормативной базы.

Теоретическое значение диссертации состоит в: определении концептуальных основ изучения уголовно-правовых вопросов ответственности за преступление, предусмотренное ст. 146 УК РМ; систематизация теоретических подходов к установлению состава преступления, предусмотренного ст. 146 УК РМ; накопление обширного теоретического и практического материала для разработки некоторых современных и сложных направлений исследования преступления, предусмотренного ст. 146 УК РМ; предложение нового взгляда на теоретико-методологические основы реального основания и юридического основания уголовной ответственности за преступление, предусмотренное ст. 146 УК РМ.

Прикладное значение диссертации заключается в следующем: толкование понятий, используемых в ст. 146 УК РМ, важно для правильного и единообразного применения данной статьи в судебной практике, а также для дальнейшего развития научных представлений; исследование наиболее противоречивых аспектов, характеризующих преступление, предусмотренное ст. 146 УК РМ, внесет определенный вклад в развитие научной полемики; выводы и рекомендации, сформулированные в диссертации, могут быть использованы в деятельности органов уголовного преследования, прокуратуры и судебных инстанций, а также в учебном процессе в высших учебных заведениях юридического профиля; критический анализ выявленных недостатков и пробелов в ст. 146 УК РМ может быть учтен законодателем с целью улучшения качества текста данной статьи.

ANNOTATION

Berdilo Rodica, „Criminal liability for the murder in the heat of passion”. PhD in Law thesis. Doctoral School of Legal Sciences of the State University of Moldova. Chişinău, 2021

The structure of the thesis: introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 628 titles, 307 pages of basic text. The obtained results are published in 25 scientific papers.

Key-words: murder; the heat of passion; suddenness; acts of violence; gross insults; other unlawful acts; other immoral acts; mitigation of criminal liability.

Field of the thesis. This research refers to the field of criminal law, special part.

The purpose and the objectives of the thesis. *The purpose* of the thesis is to conduct a thorough investigation of criminal liability for murder committed in the heat of passion, in identifying vulnerabilities related to the interpretation and application of the art. 146 CC RM, concrete measures will be elaborated and proposed regarding the improvement of the normative framework in the matter. In order to achieve the proposed goal, the following *objectives* were formulated: establishing the constitutive signs of the notion of murder; studying the models of foreign legal elevation in order to identify the similarities and differences in relation to the model of regulating the liability for murder, committed in the heat of passion, from the criminal law of the Republic of Moldova; historical analysis of regulations on murder committed in the heat of passion; clear, complete and convincing argumentation of the opportunity to mitigate liability in the case of this crime; revealing the content of the special juridical object of the crime provided by the art. 146 CC RM; identification of the characteristics of the victim of the crime provided by the art. 146 CC RM; establishing the content of the prejudicial act within the analyzed crime; characterization of the prejudicial consequences and of the causal link in the case of the crime provided by the art. 146 CC RM; characterization of the heat of passion of the subject of the analyzed crime etc.

The novelty and the scientific originality of the thesis is determined by the fact that this work is one of the first attempts to in-depth study of the issues of criminal liability for the crime provided by the art. 146 CC RM. This is the first work in which judicial practice on such a subject is examined, and, at the same time, the technical and legal shortcomings of the art. 146 CC RM. Moreover, specific proposals were made to improve the incriminating and related regulatory framework.

The theoretical significance of the thesis consists in: defining the conceptual bases of the study of criminal law issues of liability for a crime provided by the art. 146 CC RM; systematization of the theoretical approaches regarding the establishment of the constitutive elements of the crime provided by the art. 146 CC RM; the accumulation of a vast theoretical and practical material for the development of some current and complex directions of investigation of the crime provided by the art. 146 CC RM; drawing new perspectives on the theoretical-methodological framework of the real basis and the legal basis of criminal liability for the offense provided by the art. 146 CC RM.

The applicative value of the thesis can be summarized as follows: the interpretation of the concepts used in the art. 146 CC RM is important for the correct and uniform application of this article in judicial practice, as well as for the further development of scientific ideas; study of the most controversial aspects characterizing the crime provided by the art. 146 CC RM will make a certain contribution to the development of scientific polemics; the conclusions and recommendations formulated in the dissertation can be used in the activities of the criminal prosecution authorities, prosecutors and courts and in the educational process in higher educational institutions of the legal profile; a critical analysis of the identified shortcomings and gaps in the art. 146 CC RM can be taken into account by the legislator in order to improve the quality of the text of this article.

BERDILO Rodica

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU OMORUL
SĂVÂRȘIT ÎN STARE DE AFECT**

Specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Rezumatul tezei de doctorat în drept

Aprobat spre tipar: data
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: ...

Formatul hârtiei: 60x84 1/16
Tiraj ... ex...
Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova,
mun. Chișinău, str. Alexei Mateevici, 60, MD-2016